

bode bolna sviloprejka, kateri se krmi le slabo perje, kmalu onemogla in vsahnila. Vendar pa moremo opomniti, da zaradi boljše in krepkejše krme se ne zmanjša število kužnih telesec v sviloprejki; le toliko je, da ima sviloprejka s tem, da dobiva krepko hrano, tudi čvrsto moč življenja in se lahko protistavlja večemu vplivu teh telesec, in ker je menjava redivnih tvarin v organizmu jako živahna, zato se njej kmalu to nadomesti, kar kužna telesca, ki so v organizmu kakor prisiljenci vgnjezdena, povzijejo in porabijo.

Nemogoče je toraj iskati vzroka te bolezni v perji, sploh v hrani; to pa tudi raznotere skušnje spričujejo, vsled katerih je razvidljivo, da kakovost perja nima naravnost na to bolezen nikakega vpliva.

Ako bi bila pomanjkljivost vzrok te bolezni, bi se sililo zopet to vprašanje, zakaj da imajo izmeti bolnih sviloprejk, ktere so ravno tisto perje vživale, kakor zdrave, vedno več gnjilca v sebi nego oni od zdravih. Narava vedno skrbi, da vsaktere nerednosti zopet popravi, — v tem slučaju pa bi ravno nasprotno ravnala. Tu smo do sedaj govorili vedno le o bolezni tako imenovanih „teles“, čeravno vsi znamo, da je še neka bolezen sviloprejk, to je zaspanost. Gosp. Liebig od te bolezni nič ne vé, in pripisuje vzrok nesreče v sviloreji edino le bolezni telesec.

Mi sklenemo ta članek s tem, da iskreno priporočamo vsem svilorejcem, da ne zanemarjajo reje murbovega drevja, ker zdrava in krepka hrana bode vedno bolehnim sviloprejkam zdatna pomoč, da prestanejo viharne napade. Saj je krepka hrana tudi človeku, ki je prestal hudo bolezen, najzdatnejša pomoč, da se pokrepča. Najprvo pa nam ostane vzrok bolezni vničiti, to pa dosežemo le z mikroskopom, ki nam bode pokazal bolne metulje, od katerih imamo pričakovati le bolnega zaroda, te bomo tedaj ločili in odstranili. Mikroskop nam bode pripomogel nesrečno bolezen sviloprejk vničiti, nikdar pa ne perje, ki ima več gnjilca v sebi, kakor misli Liebig, ki edino le v perji vzroka te bolezni išče.

Po „G. L.“

Vrtnarska skušnja.

* *Kdaj je mokovnica bolja kakor beli trn?* Po triletnej skušnji sem se do dobrega prepričal, da hruševi cepiči prav čvrsto rastejo na mokovnični podlagi; da je tedaj mokovnica (*crataegus aria*, *Mehlbeerbaum*) za velika drevesa boljše podlaga mimo belega trnja, kajti ta v rasti zastaja proti hruški na debelost, mokovnica pa, ki ima močan sok in močno deblo dela, se hruški primerno redi. Mokovnične jagode ubožni meljejo za kruhovo moko; morda toraj tudi hrušev sad na tej podlagi ne bode preslab. To bode pokazala prihodnost, ako ni še skušeno drugod.

Lovro Mencinger Golski.

Šolske stvari.

Nektere misli o naših šolskih zadevah.

Spisal Janez Bilc.

(Dalje.)

III.

Učitelj, organist in cerkovnik.

Kako so se pač te tri službe v eni osebi zedinile? Pa ne le pri nas, ampak tudi po drugih deželah; in ne le par let, ampak zmerom so bile združene. Komu niso znane besede nemškega pesnika, ki se nikakor z njimi ni hotel posmehovati ljudskim učiteljem: „Organist, Schullehrer zugleich, und ehrensamer Küster“. Vsa-

kdo lahko sprevidi, da je bilo to trojno opravilo iz ekonomičnega obzira v osebi učiteljevi združeno. Soseska je potrebovala organista, cerkovnika in učitelja, pa vse tri dobro plačevati, da bi vsak za-se dobro živeti mogel, temu manjše soseske nikakor niso bile kos. Učiteljem je bil pa s tem prihodek mnogo zboljššan. Poznam učitelja, ki ima komaj toliko plače, da kot učitelj še tri mesece životariti ne more; s plačo orglarja in cerkovnika pa prav dobro izhaja.

Da je za učitelja cerkveno petje ali orgljanje sramotno, to si upa le kdo iz glasovitega Dittes-a šole trditi. Da je pa služba organista veljavi in dohodkom učenika koristna, tega bi te mogel, dragi bralec, gosp. Jereb, učitelj v Knežaku na Pivki, prepričati. Farna cerkev ni imela orgelje, in učitelj je bil pri trdih in surovih gozdarskih kmetih zaničevan, skoraj bi rekel, sovražen. Novi fajmošter napravi nove orgle. Ko prvokrat zadonijo, vse začudeno orglarja pogleduje, češ, kdo je vedel, da v našem učeniku tak mojster tiči! In potem je bil le en glas po soseski: to je možak naš učenik; pokazali bomo pri beri, da ga spoštujemo. Tako misli priprost kmet, pa ravno pri njem je treba ljubezen in spoštovanje do učenika povzdigniti, če hočemo, da se med ljudstvom ljubezen do šol in omike vedno bolj razširja.

Vse drugače mislijo in govorijo učitelji nove dôle o službi cerkovnika. „To je sramotno, cerkovniki nečemo več biti!“ — so kričali nekteri pri nekem učiteljskem zboru. „Dobro! pa prihodke cerkovnikove bi vendar radi še ohranili“, — jih je zavrnil predsednik. Taki gospodje „učitelji-cerkovniki“ pogostoma ne premislijo, da z „mežnarijo“ oni družega opravila nimajo, kakor to, da jeseni bero pobirajo. Oni ne zvonijo, oni ne pometajo cerkve, oni sveč ne prižigajo, da, še mašnih oblačil, dasiravno v žagradu stojijo, se ne dotaknejo ne; to vse opravlja njihov hlapec ali najemnik, kterelega pogostoma pičlo plačajo, sami pa bero in štolo pobirajo. Ni tedaj čuda, da se duhovni mnogokrat pritožujejo, da tako slabo plačani sluga tudi slabo svojo službo opravlja, vendar vse to pregledajo in potrpijo, da je le stan učiteljev boljši in se stroški soseskini zmanjšajo.

Omenil sem to le zato, da pokažem, ali je vpitje: „preč s cerkovništvom!“ res tako opravičeno. Pri vsem tem pa, da je učitelj „Organist, Schullehrer zugleich und ehrensamer Küster“, je njegova plača pičla, in nikakor ni primerna težavni in imenitni službi njegovi. Veliko se je že o tem govorilo in pisalo — pa učitelji so zmirom pri starem. V notranjski Bistrici ima hlapec na žagi hrano in pa 130 do 150 gold. na leto in takih hlapcev je več ko 20. Revni podučitelj pa ima 156 gld. letne plače, in s tem se mora hraniti. Prašam tedaj, ali ni to v nebo vpijoča krivica? Ali ne bi bilo boljše, da bi odgojitelj otrok pustil šolo in pa šel Bistričanom „tavolette“ žagat. Ako pa učitelj oboli, da ne more več podučevati, kaj mu je početi? In kedar mu starost ude potare, glavo obeli, kje bo penzije iskal; kje bo prosil dostojne pokojnine za svoj 30—40letni trud? Čaka ga osoda starega poštnega konja, tega reši sekira, njega smrt britke osode. In ako je učitelj zapustil vdovo z otroci, kako se jim bo godilo po smrti očetovi? Beračiti morajo, ali pa životariti o milošnji, ktero jim soseska ali pa „društvo podporno“ podeli. Skrajni čas je tedaj, da se stan učencov zboljša, da se manj govori in toži po zbornicah in časnikih, ter več stori, da se v laž postavi starodavni pregovor „quem dii odere, paedagogum fecere“.

(Kon. prih.)